

84 lata temu podpisano pakt Ribbentrop-Mołotow

24 sierpnia 2023

84 lata temu, 23 sierpnia 1939 r., minister spraw zagranicznych III Rzeszy Joachim von Ribbentrop oraz ludowy komisarz spraw zagranicznych ZSRR, Wiaczesław Mołotow, podpisali radziecko-niemiecki pakt o nieagresji wraz z tajnym protokołem dodatkowym, którego konsekwencją był IV rozbiór Polski.

Podpisany przez Joachima von Ribbentropa i Wiaczesława Mołotowa tajny protokół dodatkowy, stanowiący integralną część zawartego wówczas paktu o nieagresji pomiędzy III Rzeszą i ZSRR, składał się z czterech punktów.

W pierwszym z nich zapisano, że: „W wypadku terytorialnych i politycznych przekształceń na terenach należących do państw bałtyckich (Finlandia, Estonia, Łotwa i Litwa) północna granica Litwy stanowić będzie jednocześnie granicę stref interesów Niemiec i ZSRR. W związku z tym obie strony uznają zainteresowanie Litwy w stosunku do rejonu Wilna”.

Drugi punkt, bezpośrednio dotyczący Polski, brzmiał

następująco: „W wypadku terytorialnych i politycznych przekształceń na terenach należących do Państwa Polskiego granica stref interesów Niemiec i ZSRR przebiegać będzie w przybliżeniu po linii rzek Narwi, Wisły i Sanu. Kwestia, czy w obopólnym interesie będzie pożądanе utrzymanie niezależnego Państwa Polskiego i jakie będą granice tego państwa, będzie mogła być ostatecznie wyjaśniona tylko w toku dalszych wydarzeń politycznych. W każdym razie oba rządy rozstrzygną tę kwestię na drodze przyjaznego porozumienia”.

Kolejny z punktów odnosił się do obszaru Europy Południowo-Wschodniej. Strona radziecka podkreśliła w nim swoje zainteresowanie Besarabią (należącą do Rumunii), natomiast strona niemiecka wyraziła całkowity brak zainteresowania, co do tych terenów.

W ostatnim punkcie dokumentu stwierdzano: „Niniejszy protokół będzie traktowany przez obie strony, jako najściślej tajny”.

Przedstawiając okoliczności zawarcia powyższego układu, prof. Paweł Wieczorkiewicz pisał: „Dobry grunt do porozumienia radziecko-niemieckiego stworzyły podtrzymywane od kwietnia nieoficjalne kontakty polityczne, przykrywkę, dla których stanowiły rozpoczęte nieco później rokowania na temat traktatu handlowego. 21 sierpnia Stalin zaaprobował przyjazd do Moskwy Ribbentropa, warunkując wszakże zgodę na podpisanie traktatu o nieagresji zawarciem dodatkowego porozumienia regulującego interesy obu stron w kwestiach polityki zagranicznej. Niemiecki minister przyleciał do stolicy ZSRR w południe 23 sierpnia. Niebywały w takich razach pośpiech wynikał z faktu, iż Hitler postanowił uderzyć na Polskę w przeciągu trzech dni” (P. Wieczorkiewicz „Historia polityczna Polski 1935-1945”).

Prof. Andrzej Garlicki, oceniając porozumienie dwóch totalitarnych mocarstw, stwierdzał: „Pakt Ribbentrop-Mołotow nazywa się często IV rozbiorem Polski. Ta nazwa dobrze oddaje jego istotę. Dwa sąsiadujące z Polską państwa zawarły porozumienie dotyczące podziału jej terytorium pomiędzy

siebie. Po kilku tygodniach porozumienie to zostało zrealizowane. Pakt Ribbentrop-Mołotow przyniósł Hitlerowi pozornie mniejsze korzyści niż Stalinowi: terytorium polskie na zachód od linii Wisły oraz uznanie Litwy za niemiecką strefę wpływów. Ale Hitler otrzymywał równocześnie – i to było bezcenne – gwarancje neutralności Moskwy w jego konflikcie z Zachodem. Groźba wojny na dwa fronty, przynajmniej w najbliższym czasie, przestawała istnieć dla Niemiec. Obaj partnerzy podpisujący pakt na Kremlu traktowali go, jako rozwiązanie doraźne. Obaj mieli cele o wiele bardziej ambitne niż rozbiór Polski czy podporządkowanie republik nadbałtyckich. Były to cele sprzeczne, dlatego wojna pomiędzy III Rzeszą i Związkiem Radzieckim była nieunikniona” (A. Garlicki „Historia 1815-1939. Polska i świat”).

Zdaniem niemieckiego historyka prof. Klausa Zernacka, autora książki „Polska i Rosja”, po podpisaniu porozumienia z ZSRR „Hitler mógł się cieszyć, że oto ma w kieszeni wszystkich swoich przeciwników, obecnych i przyszłych, na Zachodzie i Wschodzie. Zawdzięczał to sprzyjającej postawie Stalina, któremu [...] bliższy chyba był pokój z Niemcami, na dodatek związany z kuszącymi zdobyczami w Polsce, niż bezpieczeństwo europejskie. Toteż radziecka polityka zagraniczna drugiej połowy lat trzydziestych ponosi jednoznaczną współwinę za podminowanie tego bezpieczeństwa, a w końcu – za katastrofę. Stalin zamierzał rzeczywiście wykorzystać dla Rosji Radzieckiej przyznaną mu przez Hitlera strefę interesów w Europie Środkowo-Wschodniej i przejąć te obszary. Tym samym Związek Radziecki, zawarłszy pakt z Hitlerem, ma swój istotny udział w II wojnie światowej od jej pierwszego dnia”.

Przywódcy Wielkiej Brytanii, Francji i USA prawie od początku dysponowali wiedzą na temat tajnego protokołu paktu Ribbentrop-Mołotow. Informacji tej nie przekazali jednak przedstawicielom władz polskich.

23 sierpnia jest Europejskim Dniem Pamięci Ofiar Stalinizmu i Nazizmu, ustanowionym w 2008 r. przez Parlament Europejski.

Autorstwo: PAP

Źródło: NaukawPolsce.pl